

References

1. Derzhavnyj standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education] / Primary school teacher. 2018. 4. P.1-16.
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] Pryniato Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 05.09.2017: [Elektronnyi variant]. Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. (data opublikuvannya: 28.09.2017). Z ekranu.
3. Kremen, V. G., 2016. Priorytet nauky j osvity v Ukraini [Priority of science and education in Ukraine]. Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine. № 9. – P. 21-23.
4. Nova ukrajinska shkola: poradnyk dly vchytelya [New Ukrainian School: Teacher Advisor]. Underthehead. ed. Bibik N. M. K. : Pleiades Publishing House, 2017. – 206 p.
5. Sukhomlynskyi, V. O., 1977. Serce viddayu dityam [I give my heart to the children]. Selected works. In the 5th volume, Vol.3. K.: Glad. school. 670 p.
6. Sukhomlynskyi, V. O., 1977. Slovo pro slovo [Word about Word]. Selected Works. In the 5th volume, Vol.5. K. : Glad. school. 639 p.
7. Shustova N., 2017. Formation of the capability of professional self-development of would-be primary school teachers in the course of professional training. – Qualification academic paper, as a manuscript. A thesis for the degree of Candidate of Pedagogic Sciences in specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Training». Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, the Ministry of Education and Science of Ukraine. Vinnytsia. 20p.

В статті раскрыты современные подходы к обучению украинского языка в начальной школе в контексте образовательной реформы. Проанализированы требования нового Государственного стандарта начального образования, сконцентрировано внимание на роли уроков украинского языка в формировании национально-речевой личности. Исследованы современные требования к методическому образованию будущих учителей в условиях университета, акцентировано внимание на модернизации лекционно-практических занятий по дисциплине, организации самостоятельной работы студентов. Предложено один из методов преподавания, который предполагает моделирование ситуаций.

Ключевые слова: методика обучения украинскому языку, начальная школа, компетентность, моделирование ситуаций, самостоятельная работа студентов.

The article describes modern approaches to teaching Ukrainian language in primary school in the context of educational reform. The requirements of the new State standard of primary education in the field are analyzed, attention is paid to the role of the Ukrainian language lessons in the formation of the national-speaking personality. The New Ukrainian School Concept identifies ways of exercising the competencies that are in the priority. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of methodological preparation of the future teacher for teaching the state language. Task: to find out modern approaches to teaching the Ukrainian language in the context of modern reforms, to determine the peculiarities of methodological preparation of future teachers for teaching the state language. The primary school teacher's job is to implement those priorities that are outlined in the normative documents for language education. The Ukrainian language is not only an educational subject, but also a state language, which will allow the graduates of an educational institution to socialize in society. The modern system of preparation of primary school teachers is a complete complex of interrelated elements: goals, objectives, educational programs, teaching methods, forms of organization of the pedagogical process and others. Among the components of this process are the following: professionally directed general training as well as methodically and culturally orientated. Emphasis is placed on the methodological preparation of future teachers for mother tongue teaching. Among the features are: understanding of the philosophy of modern primary school, the importance of the Ukrainian language as a subject, improvement of the content of lectures and practical classes. The modern requirements for methodical education in the university are investigated, the importance of modernization of lectures and practical classes on discipline, organization of independent work of students is emphasized. One method of teaching is proposed, which involves modeling situations. Examples of individual methodological tasks that provide modeling of a fragment of a lesson are given. The prospect of further research is to find out the content and main goal of new second-grade Ukrainian text books.

Key words: Ukrainian language teaching method, primary school, competence, modeling of situations, independent work of students.

УДК 378:373.2.011.3-051:37.041

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-108-112

Черепаня Наталія Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Брецько Ірина Іванівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
Русин Надія Михайлівна,
старший викладач,
Мукачівський державний університет, м. Мукачєво

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО**

Стаття присвячена проблемі формування мотиваційного компоненту самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО. Уточнено суть поняття «мотив». Авторами встановлено, що професійне зростання майбутнього фахівця характеризується можливістю інтенсивного розвитку його особистості; прагненням вирішувати свої життєво важливі проблеми і досягати конкретних цілей як навчальної, так і професійної діяльності. Розкрито мотиваційний компонент самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів та види мотивації їх самоосвітньої роботи.

Ключові слова: вихователі, мотиваційний компонент, самоосвітня діяльність, професійне зростання.

Постановка проблеми. Самоосвіта передбачає не тільки засвоєння знань особистістю та неперервний педагогічний вплив на неї з боку інших суб'єктів, але особливе значення при цьому має зв'язок навчальної діяльності з суспільно-практичною діяльністю. Звідси витікає важливий висновок, що необхідно розвивати стійку

мотивацію особистості до навчання, професійного зростання та професійної діяльності, здійснювати підготовку студентів до неперервної освіти на основі самостійного засвоєння цінного для особистості досвіду людства, тобто самоосвіти.

Професійне зростання студента є динамічним, неперервним

процесом розгортання його особистісного потенціалу, потенційних можливостей, заснованих на внутрішній потребі в освіті, процесом удосконалення його особистості: загальнокультурних і фахових знань; системи інтелектуальних і практичних умінь і навичок; досвіду творчої діяльності; розвинених особистісних і професійно значущих якостей. Результатом професійного зростання студента є позитивна динаміка рівня сформованості професійної компетентності, яка є інтегративним особистісним утворенням, що включає динамічну систему знань, умінь і якостей, яка впливає на ефективність як навчальної, так і подальшої професійної діяльності, орієнтована на постійне систематичне самовдосконалення.

Встановлено, що професійне зростання майбутнього фахівця характеризується можливістю інтенсивного розвитку його особистості; прагненням вирішувати свої життєво важливі проблеми і досягати конкретних цілей як навчальної, так і професійної діяльності. Цей процес буде ефективним лише за умови вмотивованості діяльності.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. На основі аналізу наукової літератури з'ясовано, що мотивація навчання є чинником, що детермінує ефективність навчально-пізнавальної діяльності студентів та їхнього професійного зростання. Професійна мотивація дозволяє студентам активно прагнути до поповнення професійних знань, оволодіння професійними вміннями, вдосконалення професійних якостей і здібностей, до неперервного самовдосконалення, спонукає і спрямовує діяльність особистості по оволодінню професією.

Особливості мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів є основою розвитку мотивації професійного зростання студентів у процесі неперервної освіти у ЗВО [5, с.321]. Мотивація професійного зростання студентів у процесі самоосвіти є сукупністю їхніх стійких мотивів і спонукань, що визначають зміст і спрямованість динамічного, неперервного і гуманістично спрямованого процесу зростання внутрішньої потреби в особистісному перетворенні, здатність до актуалізації внутрішнього потенціалу й усвідомленого вибору індивідуальної професійно-особистісної стратегії й освітнього маршруту впродовж життя, результатом чого є високий рівень сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця.

Мотивація як рушійна сила діяльності людини посідає значне місце у структурі особистості, що довели вітчизняні та зарубіжні вчені (Л. Божович, Н. Кузьміна, О. Леонтьєв, А. Маслоу, Б. Скіннер та ін.). Одні автори трактують мотив як спонукальну силу, інші – як предмет задоволення потреби. Найбільш розповсюдженою є думка, що мотивом діяльності є усвідомлена потреба. Педагогічне значення потреби пов'язується із її роллю у розвитку особистості. Тому необхідно у процесі професійної підготовки майбутніх спеціалістів використовувати такі педагогічні впливи, які б, враховуючи потреби особистості, були спрямовані на виховання цих потреб через мотиви діяльності.

Мета статті: розкрити специфіку формування мотиваційного компоненту до самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів.

Результати дослідження. Бажання займатися самоосвітою виникає у студентів на основі сукупності різноманітних мотивів. Мотиви - це спрямованість особистості на окремі вчинки, види діяльності, вони є особливою формою виявлення потреб студента. Існуючі потреби викликають у людини активність, діяльність у відповідній сфері і визначають інтенсивність та спрямованість розвитку особистості [5, с. 321].

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що мотив є внутрішнім станом особистості, спонукальною причиною її дій і вчинків у даний момент часу, а суб'єктивними формами вияву мотивів є цілі, наміри, інтереси, емоції та ін. Студента можуть спонукати до навчальної та майбутньої професійної діяльності різні мотиви: інтерес до змісту та процесу діяльності, почуття обов'язку перед суспільством, прагнення до самоствердження, самореалізації та ін. Високомотивовані студенти більше працюють, досягають кращих результатів у діяльності, оскільки у них розвинутий інтерес

до змісту діяльності, їм цікаво вчитися вони прагнуть стати висококваліфікованими фахівцями. Ефективним мотиваційним фактором є мета, яка стимулює, активізує організовує дії людини. Навчальна діяльність передбачає досягнення конкретних (проміжних) цілей, що створює кожного разу ситуацію успіху, дає емоційний заряд, спонукає до кінцевої мети, посилює мотивацію студентів до діяльності. Коли мету детермінує кілька мотивів, тим більш інтенсивний спонукальний вплив вона має на діяльність [5, с. 322].

До мотивів, які сприяють професійному зростанню майбутніх фахівців, віднесено: пізнавальний інтерес, мотиви досягнення, саморозвитку, самоствердження, мотив афіліції, уникнення неприємностей і покарання, ідентифікації з іншою людиною.

Розвиток потреби в постійному самовдосконаленні вимагає чіткого усвідомлення мети своєї діяльності, значущості професії, а також оволодіння як уміннями самостійно навчатися (інтелектуальні та організаційні уміння), так і професійними якостями (працьовитість, відповідальність, уважність, посидючість та ін.). Успішність цього процесу забезпечується розробленою індивідуальною програмою вдосконалення, постійним контролем як з боку викладачів, так і самоконтролю за її здійсненням.

Серед мотивів домінуючу роль відіграє пізнавальна діяльність до визначеної частини знань. Ефективний мотив самоосвіти - це пізнавальний інтерес, що викликає певний емоційний стан, прагнення до активного пошуку, виявлення при цьому вольових зусиль. Пізнавальна мотивація ґрунтується на пізнавальній потребі. У своєму соціальному розвитку вона проходить такі стадії: цікавість, спрямований інтерес, певний нахил, усвідомлення значення самоосвіти, творчий пошук. Але під час формування у майбутніх вихователів прагнення до самоосвіти не можна орієнтуватися лише на пізнавальний інтерес. Самоосвітня діяльність повинна визначатися такими мотивами, в яких особисте знаходиться у поєднанні із суспільним. На увазі мають соціально значущі мотиви, пов'язані із визначенням особистості свого місця у житті. Вони є найбільш поширеними мотивами, які спонукають студентів звертатися до самоосвіти, вони пов'язані з реалізацією їх ідеалів та життєвих планів. Саме соціально значущі мотиви надають самоосвіті необхідну стійкість, цілеспрямованість, систематичність. Вони впливають на формування світогляду, на підготовку особистості до оволодіння обраною професією та відповідно у прагненні усвідомити свої можливості щодо цього. Мотиви враховують і пізнавальний інтерес до навчального предмету, що пов'язаний із життєвими планами студентів. Як спонукальна сила, пізнавальний інтерес усвідомлюється досить рано, але стійку розвинену самоосвітню діяльність він викликає лише під час навчання у ВНЗ, коли входить у життєві плани майбутнього спеціаліста і виявляється у прагненні продовжувати навчання та освіту для вдосконалення своїх знань у цій області.

На думку А. Маркової [3, с.89], мотив у навчанні є спрямованістю особистості на окремі сторони навчальної роботи, яка пов'язана із внутрішнім ставленням особистості до неї. Дослідниця поділяє мотиви навчальної діяльності на:

1) пізнавальні мотиви, що мають такі рівні: широкі пізнавальні мотиви (орієнтація на оволодіння новими знаннями), навчально-пізнавальні мотиви (орієнтація на засвоєння способів оволодіння знаннями, прийомів самостійного пізнавальної діяльності), мотиви самоосвіти (орієнтація на набуття додаткових знань і потім на побудову спеціальної програми самовдосконалення);

2) соціальні мотиви, які можуть мати такі рівні: широкі соціальні мотиви (обов'язок і відповідальність, розуміння соціальної значимості учиння), вузькі соціальні (прагнення зайняти певну позицію у стосунках з оточуючими, отримати їхнє схвалення), мотиви соціального співробітництва (орієнтація на різні способи взаємодії з іншими людьми) [3, с. 66].

На нашу думку, у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів важливо формувати пізнавальні мотиви у

поєднанні з широкими соціальними мотивами, адже це дозволяє студентам реалізувати професійно-педагогічні мотиви через самостійне формулювання гнучких, перспективних цілей професійної діяльності та вибір засобів їх досягнення, закладати основи для становлення студента як суб'єкта професійної підготовки, формувати новий тип ставлень студента до самого себе, що передбачає вміння свідомо перебудувати свою мотиваційну сферу. Важливим аспектом є формування емоційно-пізнавального ставлення, тобто радості пізнання. Діяльність, яка викликає інтерес, відрізняється від діяльності, якою управляє лише почуття обов'язку і відповідальності.

Основні види мотивації самоосвітньої роботи студентів:

1. Зовнішня мотивація - залежність професійної кар'єри від результатів навчання у ЗВО.

2. Внутрішня мотивація - схильності студента, його здатності до навчання у вузі. Нею можна керувати в період доувзівської підготовки шляхом використання тестів при виборі спеціальності, обґрунтованої рекомендації при визначенні напрямку освіти.

3. Процесуальна (навчальна) мотивація. Виявляється в розумінні студентом корисності виконуваної роботи. Потрібне психологічне налаштування студента на важливість виконуваної роботи як у плані професійної підготовки, так і в плані розширення кругозору, ерудиції фахівця. Необхідно переконливо показати (довести), що результати самостійної роботи допоможуть йому краще зрозуміти лекційний матеріал, лабораторні роботи [4, с.147].

Таким чином, ми можемо говорити про низку об'єктивних і суб'єктивних причин, які забезпечують у студентів позитивне ставлення до пізнання, усвідомлення необхідності глибоких і різнобічних знань. Усе це створює сприятливі умови для розвитку самоосвіти в навчальній діяльності майбутніх вихователів.

Враховуючи добровільність самоосвіти, надзвичайно важливо визначити ті спонукальні сили, тобто мотиви, які спричиняють у студентів бажання займатися самоосвітою. Можна виділити чотири групи мотивів [2, с. 103]:

1) широкі соціальні мотиви, що викликаються необхідністю визначення своєї соціальної позиції, життєвих планів, майбутньої професії;

2) спонукальні сили пізнавального інтересу, безпосередньо не пов'язаного з життєвими планами;

3) прагнення до самовдосконалення (розвитку своїх здібностей, виховання характеру);

4) бажання студента перевести на вищий рівень ті види діяльності (суспільно-політичну, естетичну, педагогічну та ін.), в які він включається, щоб надати їй творчого характеру.

У більшості студентів можна виявити весь комплекс названих вище мотивів, але архітектоніка їх зовсім інша, ніж, наприклад, в учнів загальноосвітніх шкіл, що й визначає своєрідні межі самоосвітньої діяльності студентів. Якщо самоосвіта школярів частіше виростає з процесу навчання, ним визначається, в ньому і замикається, то самоосвіта студентів, майбутніх вихователів, забезпечується включенням у виробничу сферу в процесі практичного навчання і педагогічної практики. При цьому саме педагогічна практика у ЗДО ставить перед майбутніми вихователями такі питання, які при позитивному ставленні до професії їм доводиться вирішувати самостійно [2, с. 104].

Мотив задоволення своєю професією та бажання якнайкраще опанувати її, як правило, породжують досить високий рівень самоосвіти. Для професійної самоосвіти характерні цілеспрямованість, велика вибірковість в оволодіння інформацією, але це не надає їй вузького прикладного характеру. Навпаки, завдяки тому, що вона підтримується професійно спрямованими навчальними предметами, спілкуванням з людьми певної професії, студент вдається до різноманітних джерел, наприклад, до науково-популярної, мистецтвознавчої, періодичної літератури. Причому це не просто читання, а читання вибіркоче, пов'язане з пошуком вирішення поставленого завдання, конспектуванням. У студентів виникає бажання, прагнення обговорити отриману інформацію,

знайдені варіанти відповідей. При цьому вони розширюють базу самоосвіти, активніше прилучаються до виставок, музеїв, спеціальних і публічних лекцій.

Позанавчальна пізнавальна діяльність майбутніх спеціалістів мотивується не тільки оволодінням професійною майстерністю, а й широкими соціальними мотивами, оскільки це і осмислення себе як особистості, «примірювання» до себе «образу» майстра своєї справи. Задоволення своєю професією, як правило, породжується самоосвітою, органічно пов'язаною з навчанням. У таких умовах навчання підтримує, стимулює, дає загальне орієнтування самоосвіти. Самоосвіта в цьому випадку найбільш стійка і в особистісному плані більш значуща. Слід виділити напрями соціально-педагогічної роботи, які покликані розвивати мотиваційний компонент самоосвітньої діяльності [1, с.67]:

Перший напрям – це різноманітні форми позааудиторної роботи, що мають створювати загальну внутрішню готовність майбутнього вихователя, його установку на самоосвіту. Це можуть бути будь-які педагогічні засоби, які б допомагали студентам:

1) осмислювати власний досвід виконання домашніх завдань (бесіда, друковане видання або настінна чи радіогазета, що висвітлює прийоми самоосвіти, піднімає для обговорення теми: твій режим дня, твій резерв часу, послідовність виконання домашніх завдань, що таке бути організованим);

2) усвідомлювати індивідуальні особливості своєї навчальної діяльності (мотиви учіння, його сильні й слабкі сторони, вміння конспектувати, працювати з довідниками); накреслити індивідуальний план власної самоосвіти.

Другий напрям – мотиваційної готовності до самоосвітньої діяльності сприяють і різноманітні заходи по загальнокультурному розвитку студентів: відвідування лекторіїв, виставок і театрів, ознайомлення з освітньо-виховними програмами телебачення й радіомовлення, які стимулюють розвиток особистості майбутнього фахівця в цілому, роблять її відкритою для самовиховання, інструментом якого стає і самоосвіта.

Третій напрям – важливим джерелом становлення інтересу до самоосвітньої діяльності студентів виступає інтелектуальна атмосфера у ЗВО, визнання самоосвіти за цінність, приклад систематичної самоосвітньої, пізнавальної або дослідницької діяльності дорослих, викладачів. Джерелом розвитку самоосвітньої діяльності може виступати й сам індивід, який навчається. Спеціальна програма розвитку самостійності людини у пізнанні повинна містити такі основні позиції [1, с.72]:

– усвідомлення студентом як суб'єктом пізнання власної пізнавальної потреби у розширенні, поглибленні знань, які здобуваються в межах шкільної програми навчання;

– визначення власних інтелектуальних, особистісних і фізичних можливостей, у тому числі й об'єктивна оцінка вільного від відвідування навчального закладу часу;

– визначення мети самостійної роботи – найближчої й віддаленої, задоволення окремої пізнавальної потреби чи продовження навчання, дальша професіоналізація за обраним фахом;

– самостійний вибір об'єкта вивчення та обґрунтування такого вибору (наприклад, іноземна мова як об'єкт самоосвіти людини з метою стажування за кордоном у провідному науковому центрі, який займається дослідженням проблеми, що становить її професійний інтерес);

– розроблення конкретного плану довгострокової й найближчої програми самоосвітньої діяльності: формулювання цілей, добір адекватних їм дидактичних засобів і способів самоосвіти (залучати досвід організації самостійної навчальної роботи на аудиторних формах роботи);

– визначення форми і часу самоконтролю (найдоцільніше, щоб формою контролю виступало виконання конкретного виду роботи, яка б становила інтерес не лише для студента, а й для інших людей).

Розвиток мотивів самоосвіти зумовлений як зовнішніми

стимулами, так і індивідуальними особливостями особистості, віком студента. Тому важливим є правильний вибір прийомів і засобів стимулювання майбутніх вихователів до самоосвіти в системі вищої освіти. Стимули, які застосовує викладач у навчальному процесі, успішно коректують самоосвіту студента, її зміст і широчінь, сприяють вибору джерел пізнання. При цьому слід зазначити, що одним з найдійовіших стимулів самоосвіти є усвідомлення слухачами практичної значущості знань. Критерій практичної значущості матеріалу, який вивчається, виступає одним з основних при формуванні потреби у самоосвіті. Отримані знання стають повноцінним стимулом самоосвіти для майбутнього вихователя, коли він розуміє, що знання необхідні йому для пояснення явищ природи і суспільства й управління ними, покращення ефективності навчально-виховного процесу. Цьому сприяють факти з повсякденного життя, що виявляють значення знань для розвитку педагогічної майстерності. Такі факти запам'ятовуються, а матеріал, що вивчається, набуває для них особистої значущості.

Зрозуміло, що досягнення змістовної самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО певною мірою залежать від використання тих чи тих методів навчання у ЗВО. Розглядаючи методи навчання у вищій школі на основі діяльнісного підходу, Ю. Бабанський [1, с.68] виокремив групу методів навчання, які безпосередньо спрямовані на стимулювання і мотивацію, уміння, виділивши у ній дві підгрупи: 1) методи формування пізнавального інтересу; 2) методи стимулювання обов'язку та відповідальності в учінні.

До методів формування пізнавального інтересу вчений відносить методи емоційно-морального стимулювання, пізнавальну дискусію, аналіз життєвих ситуацій, пізнавальну гру, створення ситуації успіху в учінні тощо. Особливу увагу у контексті дослідження формування компетентності майбутніх вихователів ми звертаємо на такі методи стимулювання обов'язку та відповідальності в учінні як роз'яснення суспільної значимості учіння та роз'яснення особистісної значимості учіння з врахуванням перспектив професійної діяльності.

Підкреслюючи важливість емоційної регуляції навчально-пізнавальної діяльності як однієї із умов успішного мислення, О. Чебикін [4, с. 148] виділяє методи, які по-перше, пов'язані із технікою саморегуляції станів у навчально-педагогічній діяльності студента, а по-друге, методи регуляції навчальної діяльності учнів, які дослідник розподіляє на:

а) методи, що спрямовані на підсилення емоційності дидактичного матеріалу, орієнтовально-мотиваційного, виконавського та рефлексивно оцінювального компонентів навчальної діяльності;

б) методи, спрямовані на оперативне коригування негативних спонтанно-ситуативних емоцій, які виникають у окремих дітей;

в) методи, спрямовані на відновлення функціональних станів учнів на заняттях.

Не зупиняючись на дискусії щодо класифікації методів навчання, які розв'язують завдання стимулювання і мотивації пізнавальної діяльності, зупинимось на аналізі окремих методів, які є ефективними для формування мотиваційного компонента пізнавальної компетентності майбутніх вихователів ЗДО, що передбачає орієнтацію на інтереси професійної діяльності, її кінцеві результати; орієнтацію на себе, прагнення до реалізації власних можливостей, здібностей, особистісних якостей (когнітивних змін); активність і самостійність розумової діяльності.

Ефективними в емоційному регулюванні навчальної діяльності, у стимулюванні пізнавальної діяльності студентів є методи сюжетно-змістового характеру, такі як усна народна творчість, гумор, крилаті вислови, авторські літературні твори, які створюють позитивну емоційну основу для пошуку нового матеріалу, включення в активну пізнавальну діяльність. Наприклад, значний пізнавальний інтерес у студентів викликає робота з деформованими прислів'ями, крилатими висловами, коли із

окремих слів, словосполучень потрібно скласти народне прислів'я, вислів. У цьому разі потрібно не просто знайти певну послідовність слів, словосполучень, а й обґрунтувати її, показавши володіння уміннями аналітико-синтетичної діяльності [39, с. 69].

В основі виникнення позитивних емоцій пізнавального інтересу у процесі введення знань знаходяться прийоми проблемно-пошукового характеру. Основною застосування таких прийомів у професійній освіті майбутніх вихователів є педагогічні ситуації з реального навчально-виховного процесу дошкільного закладу. Ця робота складається з декількох етапів: 1 етап - аналіз реальних педагогічних ситуацій, з якими зустрічалися студенти у своєму учнівському досвіді; 2 етап - моделювання педагогічної ситуації та педагогічних задач, що можуть розв'язуватися у цій ситуації; 3 етап - прогнозування можливості подальшого розвитку педагогічної ситуації та результатів розв'язування педагогічної ситуації [1, с. 71].

Такі завдання передбачають перехід від навчальних цілей до професійної діяльності. Вони є основою проблемного навчання, результатом якого є творче оволодіння знаннями, уміннями, навичками та розвиток пізнавальних здібностей. Ці завдання є пізнавальними, оскільки у процесі їх виконання студенти повинні застосувати різноманітні розумові дії та операції, які спрямовані на пізнання суб'єктивного й об'єктивного педагогічного досвіду. Зміст завдань будується таким чином, щоб кожне з них сприймалося як завдання з логічним навантаженням, містило необхідність рефлексії своєї пізнавальної діяльності, її самооцінку. Особливу увагу при цьому слід звернути на такі прояви розумових дій як встановлення причинно-наслідкових зв'язків (істотність виділених зв'язків явищ і процесів, що виявлені в педагогічній ситуації, їх повнота і упорядкованість, припущення можливості декількох причин і наслідків однієї і тієї ж педагогічної ситуації із-за відсутності повної інформації); побудова та розвиток гіпотез (об'єктивність, реалістичність та варіативність припущень щодо розвитку явищ та процесів, що спостерігаються в педагогічній ситуації) [1, с. 72].

Результативність такої діяльності можна посилити за рахунок забезпечення суб'єктивної позиції студентів у навчально-виховному процесі, усвідомлення студентами особистісного змісту знань, дій, творчої діяльності. Формування мотиваційного компонента пізнавальної компетентності самоосвіти майбутнього педагога забезпечує логічна структура викладу навчального матеріалу, до якої можна віднести наявність [1, с. 75]:

а) інформаційного блоку (з якою метою вводиться інформація про той чи інший спосіб пізнавальної діяльності, як отримані уміння можуть бути використані у наступній професійній діяльності);

б) ціннісно-орієнтаційного блоку, що слугує основою для виникнення мотивів співробітництва та соціальних мотивів включення у навчально-пізнавальну діяльність;

в) результативно-процесуального блоку, який презентує ефективність результату навчально-пізнавальної діяльності в залежності від володіння логічними діями та операціями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, мотиваційна сфера самоосвіти майбутніх вихователів ЗДО насамперед визначається їхнім ставленням до обраної професії. При позитивному ставленні цей мотив збагачується широким соціальним звучанням професії на ринку праці, можливістю давати користь людям, пов'язується з осмисленням свого місця в суспільстві, а також із формуванням характеру, світогляду, соціальної зрілості. Самоосвіта в цьому разі підтримується навчанням, педагогічною практикою і відбувається на досить високому рівні. Досягнення змістовної самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО певною мірою залежать від використання тих чи тих методів навчання у ЗВО, завдяки яким поступово збільшується мотивація навчально-пізнавальної діяльності від нестійкої до глибоко усвідомленої, спостерігається пошук нестандартних способів вирішення завдань, гнучкість і мобільність способів дій, перехід до творчої та самоосвітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Завіна В.І. Формування мотиваційного компоненту пізнавальної компетентності майбутніх педагогів / В.І. Завіна // Наукові Записки. Серія: Педагогічні науки. - 2008. - Випуск 29 (15). - С. 68-75.
2. Кулик Є. Дидактична характеристика процесу самоосвіти / Є. Кулик // Вища освіта України. - 2006. - № 1. - С. 102-107.
3. Маркова А.К. Формирование мотивации учения / А.К. Маркова. - М.: Просвещение, 1990. - 192с.
4. Поляков А.О. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності студентів / А.О. Поляков // Освітнянські обрії: реалії та перспективи : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. - К., 2007. - № 1. - С. 146-149.
5. Поляков А.О. Розвиток мотивації студентів до навчальної діяльності / А.О. Поляков // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : збірник наук. пр. / Запоріж. гуманіт. ун-т «ЗІДМУ». - К. : Запоріжжя, 2007. - Вип. 42. - С. 321-324.

References

1. Zavina, V.I., 2008. Formuvannya motyvatsiynoho komponentu piznaval'noi kompetentnosti maybutnikh pedahohiv [Formation of motivational component of cognitive competence of future teachers]. *Proceedings. Series: Pedagogical Sciences*, 29 (15), pp. 68-75.
2. Kulyk, Ye., 2006. Dydaktychna kharakterystyka protsesu samoosvity [Didactic description of the process of self-education]. *Higher education in Ukraine*, 1, pp. 102-107.
3. Markova A.K. 1990. *Formyrovanye motyvatsyy uchennya [Formation of learning motivation]*. Moscow: Enlightenment.
4. Polyakov, A.O., 2007. Motyvatsiya navchal'no-piznaval'noi diyal'nosti studentiv [Motivation of students' educational and cognitive activity]. *Educational horizons: realities and perspectives*, 1, pp. 146-149.
5. Polyakov, A.O., 2007. Rozvytok motyvatsiyi studentiv do navchal'noi diyal'nosti [Development of students' motivation for learning activities]. *Pedagogy and psychology of creative personality formation: problems and searches*, 42, pp. 321-324.

Статья посвящена проблеме формирования мотивационного компонента самообразовательной деятельности будущих воспитателей детей дошкольного возраста. Уточнено суть понятия «мотив». Авторами установлено, что профессиональный рост будущего специалиста характеризуется возможностью интенсивного развития его личности; стремлением решать свои жизненно важные проблемы и достигать конкретных целей как учебной, так и профессиональной деятельности. Раскрыто мотивационный компонент самообразовательной деятельности будущих воспитателей и виды мотивации их самообразовательной работы.

Ключевые слова: воспитатели, мотивационный компонент, самообразовательная деятельность, профессиональный рост.

Motivation as the driving force of human activity occupies a significant place in the personality structure, which has been proved by native and foreign scientists (L. Bozhovich, N. Kuzmina, O. Leontiev, A. Maslow, B. Skinner, etc.). The aim of the article is to reveal the specifics of forming a motivational component to the self-educational activity of future educators. The main types of motivation of students' self-education work are: 1. External motivation - the dependence of a professional career on the results of university studies. 2. Internal motivation - the student's inclination, his/her ability to study at university. It can be managed during the pre-university training period by using tests when choosing a specialty, a valid recommendation in determining the direction of education. 3. Procedural (educational) motivation - manifestation in the student's understanding of the usefulness of the work being done. Requires psychological adjustment of the student to the importance of the work performed both in terms of professional training and in terms of broadening their outlook and erudition of specialist. It is necessary convincingly to show (prove) that the results of independent work will help him/her to understand better the lecture material and laboratory works. Conclusions and prospects for further research. Therefore, the motivational sphere of self-education of future educators is primarily determined by their attitude to the chosen profession. Achievements of meaningful self-educational activity of future educators of PEI depend to a certain extent on the use of certain methods of education in universities, through which gradually increases the motivation of educational and cognitive activity from unstable to profoundly aware, there is a search for non-standard ways of solving problems and ways of solving problems. creative and self-educational activities.

Key words: educators, motivational component, self-educational activities, professional growth.

УДК 81: 378.011.3-075.8:80

DOI 10.31339/2413-3329-2019-2(10)-112-114

Моргун Алла Владимировна,
кандидат филологических наук, доцент,

Теличко Наталия Викторовна,
доктор педагогических наук, доцент,
Мукачевский государственный университет, г. Мукачево

СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ЯЗЫКОЗНАНИЯ В АСПЕКТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

В статье рассматриваются проблемы социолингвистики как комплексной научной дисциплины, изучающей аспекты взаимодействия языка и общества, которые являются релевантными как лингвистично, так и социологично. С целью расширения и углубления лингвистического мировоззрения студентов-филологов, формирования теоретических знаний в области языкознания обосновывается необходимость учета при изучении языка «внешних» факторов различного содержания.

Ключевые слова: социолингвистика, языкознание, лингвистическое мировоззрение, антропоцентрическая парадигма.

Постановка проблемы. Современной тенденцией исследования проблем как естественных, так и гуманитарных наук является относительность границ между ними. В результате стремительного проникновения значительно лучше осознаются пограничные области знания. Все большего значения в наши дни приобретает проблема взаимодействия между языком и обществом. Язык рассматривается и как результат, и как часть общественного развития, которая отображает этот язык, стимулируя в нем

изменения. Новые потребности общения требуют новых форм языкового оформления, а те, которые утратили адекватность, переходят в пассив или вообще исчезают.

Необходимо учитывать, что отношение говорящих к определенному диахроническому этапу в истории языка как к языку "современному" или, напротив, как к языку "вчерашнем дня" проявляется в хронологических границах читаемой в современном национальном коллективе отечественной литературы. Эти границы

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>